

21. Yüzyılda Türkiye - Cezayir İlişkilerinin Temel Dinamikleri: Ekonomi, Güvenlik ve Kültürel Diplomasi

Ahlam Ahmaid*

Özet

Bu çalışma, Türkiye ile Cezayir arasındaki ikili ilişkilerin 21. yüzyıldaki temel dinamiklerini çok boyutlu bir perspektifle incelemeyi amaçlamaktadır. Türkiye'nin son yirmi yılda yürüttüğü Afrika açılımı çerçevesinde Cezayir hem ekonomik hem de stratejik olarak öncelikli bir ortak olarak konumlanmıştır. Bu bağlamda çalışma; çelik, tekstil ve inşaat gibi sanayi kollarındaki işbirlikler'inin yanı sıra enerji sektöründe doğalgaz ve petrol temelli ortaklıkları değerlendirmektedir. Ayrıca iki ülke arasındaki ilişkilerin jeostratejik boyutu, Cezayir'in güvenlik stratejisinde Türkiye'nin oynadığı rol, kültürel diplomasi faaliyetleri, TİKA'nın sahada yürüttüğü projeler ve Eğitim-akademi işbirlikleri gibi hususlarda yaşanan gelişmeler ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Çalışmanın bulguları, Türkiye-Cezayir ilişkilerinin yalnızca ekonomik çıkarlar çerçevesinde değil, aynı zamanda ortak tarihsel miras ve karşılıklı güven temelinde çok yönlü olarak derinleştiğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, iki ülke arasındaki işbirliği modellerinin bölgesel barış, istikrar ve kalkınmaya katkı sağlayacak şekilde geliştirilebileceği vurgulanmaktadır.

Anahtar Kelimeler : Enerji işbirliği, jeostratejik faktörler, kültürel diplomasi, TİKA projeleri, akademik işbirliği.

The Key Dynamics of Turkey-Algeria Relations in the 21st Century: Economy, Security, and Cultural Diplomacy

Abstract

This study aims to examine the key dynamics of bilateral relations between Turkey and Algeria in the 21st century from a multidimensional perspective. Within the framework of Turkey's Africa initiative over the past two decades, Algeria has been positioned as a priority partner both economically and strategically. In this context, the study evaluates cooperation in industrial sectors such as steel, textiles, and construction, as well as partnerships in the energy sector based on natural gas and petroleum. Furthermore, the study analyzes the geo-strategic dimension of bilateral relations, Turkey's role in Algeria's security strategy, cultural diplomacy activities, projects implemented by TİKA on the ground, and developments in educational and academic cooperation. The findings of the study reveal that Turkey-Algeria relations have deepened in a multifaceted manner not only on the basis of economic interests but also on a foundation of shared historical heritage and mutual trust. As a result, it is emphasized that cooperation models between the two countries can be developed in ways that contribute to regional peace, stability, and development.

Keywords : Energy cooperation, geostrategic factors, cultural diplomacy, TİKA projects, academic cooperation.

* Kırıkkale Üniversitesi, Keskin Meslek Yüksekokulu, Kırıkkale, Türkiye, imi.ahlam23@gmail.com, Orcid: 0000-0002-4763-5869

Geliş Tarihi (Received): 12.07.2025 **Kabul Tarihi (Accepted):** 16.09.2025 **Yayın Tarihi (Published):** 27.09.2025

Atıf/Cite: Ahmaid, A. (2025). 21. Yüzyılda Türkiye-Cezayir İlişkilerinin Temel Dinamikleri: Ekonomi, Güvenlik ve Kültürel Diplomasi. *ChronAfrica*, 2(2), 185-199. <https://doi.org/10.62841/ChronAfrica.2025.255>

Copyright © 2025 The Author(s). This is an open-access article under the Creative Commons Attribution License (CC BY) which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium or format, provided the original work is properly cited.

Giriş

Türkiye ile Cezayir arasındaki ilişkiler, Osmanlı mirasıyla şekillenen tarihsel bağlardan günümüze taşınan kültürel, ekonomik, jeostratejik ve akademik iş birliği modellerine kadar uzanan zengin bir geçmişe sahiptir. 21. yüzyılda iki ülke, karşılıklı çıkarlar ve ortak değerler etrafında şekillenen yeni bir iş birliği vizyonu geliştirerek ilişkilerini derinleştirmiştir. Özellikle ekonomik yatırımlar, enerji ortaklıkları, kültürel diplomasi faaliyetleri, TİKA tarafından yürütülen projeler ve eğitim alanındaki kurumsal iş birlikleri, Türkiye ile Cezayir'i bölgesel barış ve kalkınma süreçlerinde önemli aktörler haline getirmiştir. Bu çalışma, iki ülke arasındaki ilişkilerin temel dinamiklerini sistematik biçimde analiz ederek, stratejik önemi haiz alanlarda geliştirilen iş birliği mekanizmalarının sürdürülebilirlik düzeyini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmanın önemi, yalnızca iki ülke arasındaki ikili bağları değil, aynı zamanda Türkiye'nin Afrika'daki yumuşak güç stratejisinin bir örneği olarak Cezayir ile kurduğu model ortaklık çerçevesini ortaya koymasındır.

Bu çalışmanın temel amacı, 21. yüzyılda Türkiye-Cezayir ilişkilerini belirleyen ekonomik, enerji, jeostratejik, kültürel ve akademik dinamikleri bütüncül bir bakış açısıyla incelemektir. Çalışma, iki ülke arasındaki iş birliğinin hem ikili düzeyde hem de bölgesel bağlamda stratejik değerini tespit ederek, sürdürülebilir kalkınmaya, karşılıklı güvene ve bölgesel istikrara olan katkısını değerlendirmeyi hedeflemektedir.

Çalışmada kullanılan nitel araştırma yöntemlerinden biri olan *betimleyici analiz tekniği*, elde edilen verilerin daha önceden belirlenen temalara göre özetlenmesi, düzenlenmesi ve yorumlanmasını amaçlamaktadır. Yıldırım ve Şimşek'e (2018) göre, "betimleyici analizde araştırmacı, elde ettiği verileri önceden belirlediği çerçeveye göre organize eder, doğrudan alıntılara yer vererek bulgularını açıklar ve yorumlar." Bu yöntem, araştırmacının verileri yalnızca tanımlamakla kalmayıp, aynı zamanda bunları anlamlandırmasına ve bağlam içinde değerlendirmesine de imkân tanımaktadır.

Bu çalışmada betimleyici analiz tekniği, Türkiye-Cezayir ilişkilerine dair literatürden, resmî raporlardan ve kurumların güncel verilerinden elde edilen bilgilerin sistematik olarak sınıflandırılması için işlevselleştirilmiştir. Çalışmanın alt başlıkları hem literatür taraması hem de sahadan elde edilen güncel veriler çerçevesinde tematik olarak çözümlenmiş; böylece her bir bulgu, ilgili bağlamda bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmiştir. Bu yaklaşım sayesinde çalışmanın temel savı olan "Türkiye-Cezayir ilişkilerinin çok boyutlu yapısı" tarihsel, kuramsal ve güncel veriler ışığında ortaya konulmuş ve metodolojik bütünlük sağlanmıştır.

Türkiye ile Cezayir arasındaki ikili ilişkiler, tarihsel ve kültürel ortaklık temellerine dayanmakla birlikte, bu ilişkilerin çağdaş bağlamda hangi alanlarda derinleştiği ve sürdürülebilir iş birliği modellerinin nasıl geliştirilebileceği literatürde yeterince kapsamlı bir şekilde tartışılmamaktadır. Bu bağlamda çalışmanın temel problemi, Türkiye-Cezayir ilişkilerinin ekonomik, enerji, jeostratejik, kültürel ve eğitim boyutlarında ne ölçüde birbirini tamamlayan bir yapı arz ettiğini ortaya koymak ve bu çok boyutlu modelin bölgesel barış ile kalkınmaya katkı kapasitesini analitik bir çerçevede incelemektir. Bu problematik, çalışmanın niyetini yalnızca betimleyici bir düzeyde sunmakla kalmayıp, aynı zamanda ikili ilişkilerin geleceğe dönük potansiyelini de sorgulayan rafine bir bakış açısı sunmaktadır. Böylelikle araştırma hem mevcut literatürdeki boşluğu doldurmayı hem de politika yapıcılar ve akademi dünyası için yol gösterici sonuçlar üretmeyi hedeflemektedir.

Bu çerçevede çalışmanın varsayımlarını şu şekilde belirtmek mümkündür:

-Türkiye-Cezayir ilişkileri, tarihsel bağlardan beslenen bir güven zemini üzerinde yükselmektedir

-İkili ilişkilerin ekonomik ve enerji temelli boyutu, kültürel ve akademik iş birlikleriyle desteklendiğinde daha sürdürülebilir hale gelmektedir.

-Türkiye'nin Afrika açılım politikası ile Cezayir'in bölgesel liderlik vizyonu birbirini tamamlayıcı niteliktedir. Bu durum, liberal kuramın iş birliği ve karşılıklı faydaya yaptığı vurguyla uyumludur. Nitekim Stephen Covey'in geliştirdiği *win-win situation* yaklaşımı, tarafların kendi çıkarlarını maksimize ederken aynı zamanda ortak kazanımlar üretebileceğini ifade eder. Türkiye-Cezayir ilişkileri de bu bağlamda, karşılıklı güven temelinde yürütülen ve her iki ülkenin de jeopolitik konumunu güçlendiren somut bir örnek olarak değerlendirilebilir

-Eğitim ve kültürel iş birlikleri, iki ülke halkları arasında uzun vadeli anlayış ve dayanışmayı pekiştiren en önemli stratejik araçlardan biridir.

Çalışmanın verileri, ulusal ve uluslararası literatürde yer alan akademik çalışmalar, resmi kurum raporları, medya kuruluşlarının arşivleri ve TİKA, Algerie Presse Service, Anadolu Ajansı, Algerie360 gibi kurumlarca yayımlanan güncel haberden, istatistikden ve raporlardan derlenmiştir. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı ve Cezayir Hükümeti tarafından yayımlanan resmî belgeler ve uluslararası örgütlerin (BM, UNESCO) raporları da çalışma kapsamına alınmıştır. Çalışmanın özgünlüğü, çok kaynaklı ve disiplinler arası veri derleme yöntemiyle elde edilen bulguların karşılaştırmalı analizine dayanmaktadır.

Ahmet Davutoğlu'nun *Stratejik Derinlik* adlı eserinde (2001, ss. 206–259), Türkiye'nin Kuzey Afrika ile tarihsel bağları içinde Cezayir'e özel bir önem atfedilmektedir. Davutoğlu'na göre, Osmanlı İmparatorluğu'nun 16. yüzyıldan itibaren Akdeniz'de tesis ettiği denge politikası, Cezayir'in Osmanlı idari ve askerî yapısına katılımıyla kurumsallaşmış; bu durum Türkiye-Cezayir ilişkilerine uzun vadeli bir tarihsel derinlik kazandırmıştır. Özellikle Akdeniz'de İspanyol hâkimiyetine karşı geliştirilen stratejik iş birliği, yalnızca Cezayir'in siyasal bütünlüğünü korumakla kalmamış, aynı zamanda Osmanlı-Türk kimliğinin Kuzey Afrika'da yerleşmesine de imkân sağlamıştır.

Davutoğlu (2001), Türkiye-Cezayir ilişkilerinin bu tarihsel bağlamını, günümüzdeki iş birliği girişimlerinin arka planı olarak konumlandırır. Ona göre, ortak tarihsel miras, iki ülkenin modern dönemde geliştirdiği ekonomik, kültürel ve diplomatik iş birliklerinin meşruiyetini artıran bir unsur niteliğindedir. Böylece, tarihsel köklerden beslenen karşılıklı güven, çağdaş dönemde de Türkiye'nin Afrika açılım politikası ile Cezayir'in bölgesel vizyonunun birbirini tamamlamasında belirleyici bir rol oynamaktadır (Davutoğlu, 2001, ss. 206–259). Şimdi de Cezayir'i karakterize eden ekonomik ve enerji yönleri, Türkiye'nin bundan nasıl yararlandığı ve Cezayir'in güvenliği sağlama stratejisinin ne olduğu analiz edilerek iki ülke arasındaki ilişkileri belirleyen spesifik faktörler incelenecektir. Bu faktörler, üçüncü bölümde ticari ilişkilerin analiz edileceği düzleme geçilmeden önce, genel çerçeveyi belirleyen en önemli alt yapı unsurları olarak değerlendirilebilir.

1. Ekonomik İlişkiler: Çelik, Tekstil ve İnşaat Alanındaki Gelişmeler

Cezayir ekonomisi, 2000 yılından itibaren gayrisafi yurt içi hasılasında (GSYİH) istikrarlı bir artış göstermiş olmakla birlikte, büyüme hızında zaman içerisinde yavaşlama eğilimi gözlemlenmiştir. Dünya Bankası (2023) verilerine göre, 2022 itibarıyla hizmet sektörü GSYİH'nin %42'sini, sanayi sektörü %36'sını ve tarım sektörü ise yaklaşık %12'sini oluşturmuştur. Cezayir, hâlen önemli ölçüde hidrokarbon rezervlerine dayalı bir ekonomik yapıya sahiptir. IMF'nin (2024) verilerine göre, hidrokarbon sektörü toplam ihracatın %93'ünü ve bütçe gelirlerinin yaklaşık %40'ını karşılamaktadır. Ancak bu bağımlılık, ekonomik çeşitlendirme ve özelleştirme gereksinimini gündeme getirmektedir. Kamu sektöründe istihdam oranlarının yüksek seviyelerde seyretmesi, özel sektörün gelişimini sınırlayan temel faktörlerden biri olarak görülmektedir. Öte yandan, son yıllarda Türkiye ile Cezayir arasındaki ekonomik ilişkiler güçlenmiş; özellikle Türk firmaları, inşaat ve altyapı projelerinde öne çıkarak Cezayir'de stratejik yatırımlar gerçekleştirmiştir. Bu yönüyle Cezayir, Türkiye açısından hem stratejik bir pazar hem de Afrika'ya açılımda önemli bir ortak olarak konumlanmıştır (World Bank, 2023).

İkili ekonomik ilişkilerde öne çıkan temel sektörlerden biri çelik ticareti olmuştur. 2000'li yılların başlarından itibaren Cezayir, çelik endüstrisini yeniden canlandırmayı ve sanayi politikalarının temel bir bileşeni hâline getirmeyi hedeflemiştir. Artan konut ihtiyacı ve gelişen ulaşım altyapısı gibi etkenler, inşaat sektöründe hızlı bir büyümeyi beraberinde getirmiş ve bu durum çelik ürünlerine yönelik talebi önemli ölçüde artırmıştır. Ancak yerel üretim kapasitesi, söz konusu artışı karşılamakta yetersiz kalmış, bunun sonucunda çelik sektöründe ithalata dayalı bir bağımlılık ortaya çıkmıştır. Bu dönemde, *Sider ve ArcelorMittal ortaklığında faaliyet gösteren El Hadjar* tesisleri ülkenin başlıca çelik üreticisi konumunda yer almakla birlikte, sektördeki iş uyuşmazlıkları ve yetersiz yatırım nedeniyle üretimde aksaklıklar yaşanmıştır. Dolayısıyla, bu sorunların aşılması amacıyla uluslararası düzeyde stratejik iş birliklerinin geliştirilmesine duyulan ihtiyaç giderek daha belirgin hâle gelmiştir (Zenati, 2020).

Bu çerçevede, Cezayir'in Türk yatırımcılarla iş birliği geliştirmesi, çelik sektöründe yeni bir dönemin başlangıcına zemin hazırlamıştır (Zenati, 2020). Türk yatırımcıların sunduğu cazip ve rekabetçi teklifler, Cezayir Hükümeti nezdinde Türkiye'yi güvenilir bir ortak olarak ön plana çıkarmış; bu bağlamda, Türk çelik endüstrisinin önde gelen aktörlerinden Tosyalı Holding önemli bir rol üstlenmiştir. Oran şehrinde kurulan Tosyalı Demir-Çelik Üretim Tesisi, iki ülkenin üst düzey devlet yetkilileri ve sektör temsilcilerinin katıldığı resmi bir törenle açılmış ve Cezayir'in çelik endüstrisi açısından stratejik bir dönüm noktası olarak değerlendirilmiştir. *Tosyalı Algerie* adı altında faaliyet gösteren tesis, kısa sürede üretim kapasitesini artırarak Cezayir'de inşaat demiri pazarının önde gelen tedarikçilerinden biri hâline gelmiş ve böylelikle ülkenin çelik ithalatına olan bağımlılığının azaltılmasına katkı sağlamıştır (Zenati, 2020).

Tosyalı Algerie, yerel kaynakların etkin kullanımı ve çevresel sürdürülebilirliği teşvik eden üretim yöntemleriyle, Cezayir çelik endüstrisi için öncü bir rol üstlenmektedir. Şirketin, çevre dostu uygulamalara olan bağlılığı ve yerel ekonomiye katkı sağlama konusundaki kararlılığı, Cezayir çelik sektöründe sürdürülebilir kalkınmanın bir örneği olarak dikkat çekmektedir. Bu başarılı ortaklık modeli, Tosyalı Holding'in yanı sıra başka Türk çelik firmalarının da Cezayir'e yönelik yatırımlarını artırmalarına vesile olmuş; böylece Türk çelik sektörünün yenilikçi ve güçlü yapısının Cezayir pazarına yansımaları sağlanmıştır. Bu yatırım hamleleri, yalnızca yerel ekonomiye katkıda bulunmakla kalmayıp,

Türk şirketlerinin küresel çelik piyasasındaki rekabet gücünü ve sektörel uzmanlığını da pekiştirmiştir (Algerie Presse Service, 2022b).

Özellikle Türkiye'nin en büyük özel sektör demir-çelik üreticisi olan Tosyalı Holding, Cezayir'deki ilk yatırımıyla elde ettiği başarıyı daha da ileri taşıma vizyonu ile hareket etmektedir. Şirket, 750 milyon doların üzerinde bir sermaye ile kurduğu son teknolojiye sahip üretim tesisleri sayesinde, Cezayir çelik sektöründe güçlü bir pozisyona erişmiştir. Bu stratejik hamle, 1000'i aşkın kişiye istihdam sağlayarak Cezayir'in ekonomik kalkınmasına ciddi bir katkı sunmuştur. Tosyalı Holding, bölgesel istihdam yaratma ve ekonomik büyümeyi destekleme hedefi doğrultusunda yatırımlarını sürdürmekte ve üretim kapasitesini artırmaktadır (Anadolu Agency, 2018). Şirketin 1,6 milyar dolarlık ek yatırımıyla hayata geçirdiği 'Mega Proje,' Tosyalı'nın üretim gücünü ve küresel rekabet avantajını daha da pekiştirecek, bu projeye birlikte şirketin çelik endüstrisinde dünyanın önde gelen aktörlerinden biri olma hedefini güçlendirecektir (Kavas, 2018).

Bu stratejik ortaklıklar, sürdürülebilir üretim modelleri ve bölgesel kalkınmaya katkı sağlayan yatırımlar, Cezayir çelik endüstrisinin yeniden canlanmasına ve uluslararası çelik pazarında rekabet gücünün artmasına zemin hazırlamaktadır. Tosyalı Holding'in liderliğinde gerçekleştirilen bu girişimler, Türkiye-Cezayir ekonomik ilişkilerinin daha da derinleşmesini sağlamakta; aynı zamanda hem Cezayir'in çelik endüstrisinin hem de Türkiye'nin küresel çelik pazarındaki konumunun güçlenmesine olanak tanımaktadır. Bu bağlamda, Türk ve Cezayirli şirketler arasındaki stratejik iş birliklerinin, iki ülke arasındaki sanayi ve ticaret ilişkilerine uzun vadeli olumlu etkiler sunması beklenmektedir.

Türkiye-Cezayir ekonomik ilişkilerini belirleme potansiyeli taşıyan diğer bir unsur olan tekstil alanında Cezayir, geniş tüketici tabanı ve stratejik ticaret anlaşmaları sayesinde yeni pazarlara açılmayı hedefleyen Türk şirketleri için cazip bir fırsat sunmaktadır. Bu stratejik iş birliği, yalnızca iki ülke için ekonomik faydalar sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda Afrika kıtasının genel ekonomik kalkınması ve refah düzeyinin artışına da katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda, Cezayir hükümeti ile Türkiye'nin Taypa tekstil şirketi arasında tesis edilen ortaklık, Afrika'nın en büyük tekstil üretim fabrikasının kurulmasına vesile olarak uluslararası iş birliğinin ekonomik büyüme ve istihdam yaratmadaki potansiyelini gözler önüne sermektedir (Ahmaid, 2025).

Yüksek teknolojiye sahip bu tesis yıllık 25 bin kişiye istihdam sağlamayı hedeflerken, 60 milyon metre denim kumaş ve 30 milyon giyim ürünü üretim kapasitesiyle yalnızca yerel ekonomiye değil, bölgesel ve küresel pazarlara da katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Projenin etkisi, yalnızca ulusal sınırlarla sınırlı kalmayarak Afrika pazarının geniş bir bölümüne yayılan bir ticari etkileşim ağı oluşturmakta ve bu sayede bölgesel kalkınmayı desteklemektedir (Ahmaid, 2025).

Cezayir, ihracatını çeşitlendirme ve petrol gelirlerine bağımlılığını azaltma sürecinde, Taypa ortaklığı ile yürütülen bu projeye ekonomik dönüşüm ve küresel pazarda rekabet gücünü artırma hedefine doğru önemli bir adım atmaktadır. Türkiye'nin Cezayir'deki bu ve benzeri yatırımları, iki ülke arasında güçlü bir ekonomik ortaklık inşa ederek, her iki ülkeyi de Afrika pazarında stratejik oyuncular haline getirmekte ve karşılıklı büyümeye olan bağlılığı simgelemektedir (Masoudi ve Ben Hmoudi, 2021).

Ocak 2018’de temelleri atılan bu Türk-Cezayir iş birliği, Relizane ilinde Afrika kıtasının en büyük tekstil üretim tesisinin kurulmasına olanak sağlamıştır. Toplamda 1,5 milyar dolarlık bir yatırım bütçesi ile hayata geçirilen ve ‘TAYAL SPA’ * adıyla bilinen bu tesisin açılışı, Cezayir Sanayi ve Maden Bakanı Yusuf Yusufi’nin katılımıyla gerçekleşmiştir. Bu girişim, yalnızca yerel ekonomiyi güçlendirmekle kalmayıp, aynı zamanda Afrika’daki tekstil sektörünün gelişimine katkıda bulunarak kıtanın ekonomik çeşitlenme hedeflerini desteklemektedir. Bu stratejik ortaklık modeli, sürdürülebilir kalkınma ve geniş çaplı ekonomik iş birliğinin ülkeler arası ticari ilişkilerin gelişiminde ve Afrika’nın küresel ekonomiyle entegrasyonunda nasıl bir rol oynayabileceğinin güçlü bir örneğini sunmaktadır. Bu kapsamda, Taypa gibi yatırımlar, Türkiye ve Cezayir’in Afrika kıtasında önemli birer ekonomik aktör olarak konumlanmasına ve kıtada uzun vadeli bir ekonomik denge sağlanmasına olanak tanımaktadır (Belhaj, 2021).

Diğer önemli bir işbirliği alanı olarak müteahhitlik hizmetlerinden söz edilmelidir. Bilindiği gibi Türk inşaat sektörü, son yıllarda dünya çapında dikkate değer bir büyüme göstermiştir. Ekonomik olarak açıklanan verilere göre, Çin’in ardından küresel ölçekte en büyük ikinci inşaat gücü olarak kabul edilen Türk inşaat şirketleri, toplam değeri 220 milyar doların üzerinde olan 4 bin 152 projeyi başarıyla tamamlamıştır. Bu başarı, Türk inşaat sektörünün teknik bilgi birikimi, tecrübesi ve finansal gücü ile küresel pazarda sahip olduğu önemi vurgulamaktadır (Masoudi ve Ben Hmoudi, 2021).

Ekonomi Bakanlığı ve Anadolu Ajansı’nın sağladığı verilere göre, Türk müteahhitlik sektörü ilk projelerine 1972 yılında Libya’da başlamış ve bu tarihten itibaren 117 ülkede toplam değeri 344,7 milyar doları bulan 9 bin projeyi tamamlayarak küresel bir inşaat markası haline gelmiştir. Bakanlığın raporuna göre, Temmuz 2008 ile Temmuz 2017 arasında tamamlanan projelerin toplam değeri 220,1 milyar doları bulmuş olup, bu meblağ toplam iş hacminin %64’üne denk gelmektedir (Ekonomi Bakanlığı, 2017). Bu başarı, Türk inşaat şirketlerinin uluslararası pazarlarda daha fazla projeye imza atarak kendilerini kanıtladığını ve küresel rekabette güçlü bir konuma yerleştiğini göstermektedir. Bu bağlamda, Rusya 67 milyar dolarlık proje hacmi ile Türk müteahhitlerinin en büyük pazarı hâline gelmiştir. Türkmenistan ve Libya ise sırasıyla 42 ve 29 milyar dolarlık projeler ile Türk inşaat sektörü için önemli diğer iki pazar olarak öne çıkmaktadır.

Bu bağlamda Cezayir pazarı, son yıllarda Türk inşaat sektörü için stratejik bir önem kazanmaya başlamıştır. Özellikle konut, su temini ve ulaşım altyapısına yönelik artan talep, Türk inşaat şirketleri için Cezayir’de geniş işbirliği ve yatırım fırsatları sunmaktadır. Türkiye ile Cezayir arasındaki olumlu diplomatik ilişkiler, bilgi ve teknoloji paylaşımını kolaylaştırmakta ve Türk şirketlerinin bölgedeki etkinliğini artırmaktadır. Bu bağlamda, Cezayir’deki konut ihtiyacının ve su kaynaklarına yönelik taleplerin karşılanması, Türk müteahhitlik firmaları için uzun vadeli iş fırsatları yaratmaktadır (Belhaj, 2021).

Uluslararası ekonomik ve politik belirsizliklere rağmen, Türk inşaat şirketlerinin Cezayir başta olmak

* Tay Grup: 40 yıllık deneyimiyle Mısır’ın ardından Cezayir’de büyük bir tekstil yatırımı gerçekleştirmiştir. Türk-Cezayir ortaklığında kurulan TAYAL SPA, Relizane Vilayeti’ndeki Sdi Khettap endüstri bölgesinde 2,5 milyon m² alana kurulacak Organize Tekstil İhtisas Sanayi Bölgesi’nde Avrupa ve Doğu Akdeniz’in en büyük tekstil üretim tesisini inşa etmektedir. 2018’de tamamlanan tesis, başlangıçta 10 bin kişiye, 10 yıl içinde ise toplam 25 bin kişiye istihdam sağlayacaktır. Tayal’ın üretim kompleksinde yılda 36.000 ton iplik, 48 milyon metre dokuma kumaş, 5.500 ton örme kumaş ve 6 milyon metre gömleklik kumaş üretim kapasitesi vardır. Hazır giyim üretiminde ise yıllık 12 milyon denim ve non-denim ürün, 12 milyon örme hazır giyim ve 6 milyon gömlek üretimi yapılmaktadır. 330.000 m² kapalı alana sahip tesis, Ortadoğu’da önemli bir üretim merkezi olmayı hedeflemektedir (Tayal, 2024).

üzere Kuzey Afrika pazarında yeni projeler üstlenme konusundaki kararlılıkları sürmektedir. Özetle, Türk inşaat sektörü, teknik yeterlilik, yenilikçilik ve maliyet etkinliği gibi avantajlarıyla küresel arenada kendine sağlam bir yer edinmiş durumdadır ve bölgesel pazarlardaki varlığını güçlendirme hedefi doğrultusunda stratejik adımlar atmaya devam etmektedir (Belhaj, 2021).

2. Enerji Sektöründe Ortaklık: Doğalgaz ve Petrol Bağlamı

Türkiye ve Cezayir, tarihsel olarak Akdeniz bölgesinin iki önemli aktörü olarak, stratejik, siyasi ve ekonomik ilişkilerini sürekli geliştirmiştir. Bu ilişkilerde öne çıkan temel alanlardan biri enerji sektörü olmuştur. Cezayir, zengin petrol ve doğal gaz rezervleriyle dikkat çekerken; Türkiye ise enerji arz güvenliğini sağlamak amacıyla kaynak çeşitliliğini artırma arayışını sürdürmektedir. İkili enerji iş birliği özellikle 1980'li yıllardan itibaren yoğunluk kazanmış, 1984 yılında imzalanan doğal gaz tedarik anlaşması ve 1988 yılında başlatılan sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) ithalatıyla Türkiye, yıllık yaklaşık 4,4 milyar metreküp LNG sağlamaya başlamıştır. Bu iş birliği, Türkiye'nin enerji arz güvenliğini güçlendirmiş ve Rusya'ya olan bağımlılığını azaltmıştır. Ayrıca, Türkiye'nin 1994'te Marmara Ereğlisi'nde kurduğu ilk LNG terminalinin devreye alınmasıyla Cezayir'den düzenli LNG sevkiyatı mümkün hâle gelmiş ve enerji güvenliği açısından önemli bir adım atılmıştır (Sonelgaz, 2020).

2000'li yıllar, Türkiye-Cezayir enerji ilişkilerinde yeni bir dönemin başlangıcı olarak öne çıkmaktadır. Türkiye'nin hızla artan enerji talebi ve Cezayir'in LNG ihracatını artırma politikaları, iki ülke arasındaki iş birliğini daha da derinleştirmiştir. Özellikle 2013 yılında Türkiye'nin enerji şirketi BOTAS ile Cezayir'in devlet enerji şirketi Sonatrach arasında imzalanan yeni anlaşmayla Türkiye'nin LNG ithalat hacmi yıllık yaklaşık 5,4 milyar metreküpe çıkarılmış; 2014'te yapılan anlaşmalarla bu iş birliği daha uzun vadeli bir çerçeveye kavuşturulmuştur (Sonelgaz, 2020).

Cezayir, yalnızca Türkiye için bir enerji tedarikçisi olarak değil, aynı zamanda Türk enerji sektörüne yatırım yapan bir aktör olarak da önem kazanmaktadır. 2018 yılında Sonatrach'ın, Rönesans Holding ile ortaklaşa Adana-Ceyhan'da yaklaşık 1,2 milyar dolar tutarında bir petrokimya tesisi kurma kararı, ikili ilişkilerin yeni bir boyuta taşındığını göstermektedir. Yıllık yaklaşık 450 bin ton polipropilen üretim kapasitesine sahip olacak bu tesis, Türkiye'nin petrokimya sektöründeki dışa bağımlılığını azaltmayı hedeflerken, Cezayir'in de yurtdışındaki enerji yatırımlarını çeşitlendirme stratejisinin bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Söz konusu yatırım, iki ülkenin ekonomik ilişkilerinin stratejik ortaklık düzeyine ulaştığının da somut bir göstergesidir. Son yıllarda ise 2021'de imzalanan mutabakat zaptlarıyla yenilenebilir enerji, doğal gaz ve petrokimya gibi alanlarda ortak projelerin geliştirilmesi hedeflenmiş ve iş birliği daha da derinleşmiştir (Algerie360, 2024).

Türkiye'nin enerji arz güvenliğini sağlamak amacıyla LNG ve doğal gaz tedarikinde çeşitlilik arayışı sürerken, Cezayir Türkiye açısından önemli bir tedarikçi olarak konumunu korumaktadır. Özellikle küresel enerji piyasalarındaki belirsizlikler ve fiyat dalgalanmaları karşısında, Türkiye'nin Cezayir ile geliştirdiği enerji iş birliği stratejik bir öncelik hâline gelmiştir. İkili enerji iş birliği, her iki ülkenin ekonomik ve stratejik çıkarları doğrultusunda gelişerek Türkiye'ye enerji güvenliği ve kaynak çeşitliliği sağlarken, Cezayir'e ise ihracat gelirlerini artırarak ekonomik çeşitlendirme imkânı sunmaktadır. Gelecek yıllarda yenilenebilir enerji ve petrokimya alanlarındaki yeni projelerle iş birliğinin daha da güçlenmesi beklenmektedir (Algerie360, 2024).

Bu bağlamda, Türk-Cezayir enerji iş birliği yalnızca enerji arzı ve ticaretine katkı sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda bölgesel istikrarın desteklenmesi ve ekonomik kalkınmanın teşvik edilmesi açısından da önemli bir potansiyel taşımaktadır.

3. Jeo-Stratejik Faktörler

Türkiye, küresel ve bölgesel düzeyde olumlu etkiler yaratan, stratejik vizyona sahip güçlü bir aktör olarak, Cezayir ile ilişkilerini çok boyutlu bir çerçevede geliştirmektedir. 2005 yılında ilan ettiği “Afrika Yılı” ile birlikte, kıtada diplomatik, ekonomik ve güvenlik temelli ilişkilerini derinleştirmeye başlayan Türkiye, Cezayir gibi kilit ülkelerle iş birliğini stratejik ortaklık düzeyine taşımıştır. Cezayir’in Afrika’daki bağımsızlık hareketlerine verdiği tarihsel destek ve bölgesel sorunlara çözüm odaklı yaklaşımı, Türkiye’nin istikrar öncelikli dış politika anlayışıyla örtüşmektedir. Türkiye, Cezayir’in kıtadaki çok boyutlu diplomatik kapasitesini dikkate alarak yalnızca ikili ilişkileri değil, aynı zamanda Afrika genelinde barış, güvenlik ve kalkınmayı destekleyen yapıcı politikalar izlemektedir (Bouacha, 2018).

Akdeniz’in güvenliği, enerji nakil hatlarının korunması ve bölgesel istikrar bağlamında Türkiye-Cezayir iş birliği, her iki ülkenin de barışçıl ve yapıcı dış politika vizyonunu yansıtmaktadır. Türkiye’nin Doğu Akdeniz’de yürüttüğü enerji arama faaliyetleri ile Libya’da diplomatik çözüm çabaları, Cezayir’in Batı Akdeniz’deki enerji ve güvenlik stratejileriyle uyum içerisinde ilerlemektedir. Libya’daki istikrarsızlığa karşı iki ülkenin üstlendiği barışçıl arabuluculuk rolleri, bölgesel krizlerin çözümünde Türkiye’nin aktif ve uzlaştırıcı yaklaşımını pekiştirmektedir (Chena, 2012).

Enerji güvenliği bağlamında Türkiye, yalnızca enerji tüketicisi bir ülke olarak değil, aynı zamanda Cezayir gibi üretici ülkelerle karşılıklı faydaya dayalı ortaklıklar geliştirerek Avrupa’nın enerji arz güvenliğine katkıda bulunan bir aktör olarak öne çıkmaktadır. Cezayir’den doğal gaz tedarik eden Türkiye, aynı zamanda Türk enerji şirketlerinin Cezayir’deki yatırımlarıyla bölgesel ekonomik kalkınmaya destek vermektedir. Bu durum, Türkiye’nin yalnızca kendi çıkarlarını önceleyen değil, partner ülkelerin ekonomik büyümesini de önemseyen kalkınmacı bir vizyon benimsediğini göstermektedir (Bouacha, 2018).

Savunma sanayii ve güvenlik alanlarında Türkiye’nin teknoloji transferi, terörle mücadele ve sınır güvenliği konularında Cezayir ile yürüttüğü iş birliği, bölgesel barışın tesisine doğrudan katkı sağlamaktadır. Türkiye tarafından geliştirilen savunma sistemlerinin Cezayir tarafından tercih edilmesi, Türk savunma sanayiinin küresel ölçekteki başarısının somut bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Nitekim Cezayir, Türk yapımı insansız hava araçları (Bayraktar TB2) ve zırhlı kara araçlarını envanterine katarak sınır güvenliğini güçlendirmiştir. Bunun yanında, iki ülke arasında imzalanan askeri eğitim ve iş birliği anlaşmaları kapsamında Cezayirli subaylar Türkiye’de çeşitli eğitim programlarına katılmakta; ortak tatbikatlar ve deneyim paylaşımı ile savunma kapasitesinin artırılması hedeflenmektedir. Ayrıca, NATO Akdeniz Diyalogu çerçevesinde yürütülen iş birlikleri, yalnızca ikili düzeyde değil, çok taraflı platformlarda da Türkiye-Cezayir ortaklığının küresel güvenliğe katkıda bulunmasını sağlamaktadır (Chena, 2012).

4. Cezayir'in Güvenlik Stratejisinde Türkiye'nin Rolü

Türkiye, yalnızca kendi ulusal güvenliğini korumaya yönelik politikalar geliştiren bir aktör olmanın ötesine geçerek, uluslararası güvenlik ortamına katkı sunan, güvenlik üreten ve bu güvenliği ortaklarıyla paylaşan bir ülke konumuna yükselmiştir. Türkiye'nin Cezayir ile gerçekleştirdiği stratejik iş birlikleri, bu dönüşümün somut bir yansıması niteliğindedir. Özellikle son yıllarda iki ülke arasında derinleşen askerî ve güvenlik alanındaki iş birliği, karşılıklı güvene dayalı bir ortaklık zemini oluşturmuş ve bölgesel istikrarın tesisi açısından önemli bir örnek teşkil etmiştir (Chena, 2012).

Cezayir'in tarihsel olarak edindiği diplomatik ve askeri tecrübe, Türkiye'nin operasyonel alandaki esnekliği ve uygulama kapasitesiyle birleştiğinde, Afrika kıtasında terörizme ve sınır ötesi tehditlere karşı daha bütüncül ve sürdürülebilir güvenlik politikalarının inşasına zemin hazırlamaktadır. Bu çerçevede Türkiye, yalnızca klasik anlamda bir güvenlik sağlayıcısı değil, aynı zamanda bölgesel güvenlik mimarisinin inşasında aktif rol oynayan bir politika üreticisi olarak öne çıkmaktadır. Ayrıca Türkiye, çok taraflı platformlardaki etkin katılımı ve kriz bölgelerinde sahaya dayalı edinmiş olduğu tecrübeleriyle, sadece kendi ulusal çıkarlarını korumakla yetinmeyip, aynı zamanda dost ve müttefik ülkelerin güvenliğine de doğrudan katkı sağlayan, sorumlu ve yapıcı bir devlet profili sergilemektedir. Bu durum, Türkiye'nin güvenlik diplomasisindeki etkinliğini artırmakta ve Afrika başta olmak üzere çeşitli bölgelerde stratejik bir ortak olarak kabul görmesini sağlamaktadır (Algerie360, 2024).

5. Kültürel İlişkiler ve Diplomasi

Türkiye ile Cezayir arasındaki hem ekonomik hem de kültürel bağların büyümesine, iki ulusun insanlarını birbirine bağlayan bir köprü görevi gören kültür merkezlerinin kurulması, eğitim girişimleri ve çeşitli etkinlikler damgasını vurmuştur. Türkiye ve Cezayir liderlerinin ikili ilişkilerini geliştirme çabalarında kültürel boyutun ekonomik ilişkiler ve siyasi alan kadar önemli olduğu ortadadır. Bu nedenle kültür kültürel ilişkiler, karşılıklı bağlarını kültürel bir boyutla zenginleştirmeyi ve sonuçta Türk ve Cezayir halkları arasında daha derin bir anlayış ve yakınlığı teşvik etmeyi amaçlayan her iki ülke için de temel bir önceliktir.

TİKA'nın öncelik verdiği alanlardan biri, geleneksel el sanatlarının yaşatılması ve yeni nesillere aktarılmasıdır. Bu bağlamda, başkent Cezayir'de kurulan bakır işleme atölyesi, Osmanlı döneminde oldukça yaygın olan bakırcılık sanatını yeniden canlandırmayı hedeflemektedir. Proje, gençlere yönelik eğitim programları ile sadece bir meslek edindirme fırsatı sunmakla kalmayıp, Osmanlı mirasıyla bağ kurulmasını da sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, seramik ve çini atölyeleri ile Cezayir'in farklı şehirlerinde geleneksel süsleme sanatlarının öğretilmesi ve desteklenmesi sağlanmıştır (Fidan, 2008). Bir diğer önemli faaliyet alanı ise tarihî yapıların restorasyonudur. TİKA, Osmanlı döneminde inşa edilen ve Fransız işgali sırasında tahrip olan birçok eserin ihyasına katkı sunmuştur. Bu çalışmaların en sembolik örneklerinden biri, 2018 yılında kapsamlı bir restorasyondan sonra açılışı yapılan Ketchaoua Camii'dir. Cezayir'in en önemli Osmanlı miraslarından biri olan bu camii, iki ülke ilişkilerinin kültürel boyutunu pekiştiren önemli bir anıt niteliğindedir. Ayrıca, başkentteki Kasaba bölgesinde yer alan bazı Osmanlı mezarlıkları ve tarihi binalar da TİKA tarafından restore edilmiştir (Muslim, 2018).

Bu nedenle kültür sektörü, karşılıklı bağlarını kültürel bir boyutla zenginleştirmeyi ve sonuçta Türk ve

Cezayir halkları arasında daha derin bir anlayış ve yakınlığı teşvik etmeyi amaçlayan her iki ülke için de temel bir önceliktir. Bu hedef doğrultusunda sahada somut projeler geliştiren kurumların başında Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı (TİKA) gelmektedir. TİKA'nın öncelik verdiği alanlardan biri, geleneksel el sanatlarının yaşatılması ve yeni nesillere aktarılmasıdır (TİKA, t.y).

Bu çalışmada TİKA ve Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB) tarafından yürütülen eğitim ve kültürel değişim programlarının Türkiye-Cezayir ilişkilerindeki rolü ele alınmıştır. Bununla birlikte, ileride yapılacak araştırmalarda, söz konusu programlardan faydalanan Cezayirli öğrencilerin eğitim süreçlerinin ve dönüş sonrası ülkelerine kattıkları sosyal, kültürel ve zihinsel katkıların daha ayrıntılı olarak incelenmesi faydalı olacaktır. Bu bağlamda, elit teorisi çerçevesinde, Türkiye'de eğitim gören bu öğrencilerin dönüşlerinde kendi ülkelerinde nasıl bir "zihniyet dönüşümü" yaşadıkları ve bu dönüşümün toplumsal yapıya ya da karar alma süreçlerine etkileri araştırılabilir. Böyle bir analiz, eğitim diplomasisinin uzun vadeli etkilerini ve Türkiye-Cezayir ilişkilerinin toplumsal düzeydeki sürdürülebilirliğini anlamaya önemli katkılar sunacaktır.

6. Cezayir'de TİKA Tarafından Yürütülen Projeler

TİKA, Türkiye'nin dış yardımlar ve kalkınma işbirliği politikalarının sahadaki en önemli aktörlerinden biri olarak, Cezayir'de çok yönlü projeler yürütmektedir. Bu projeler, Cezayir'in sosyo-ekonomik kalkınmasını desteklemeyi, iki ülke arasındaki tarihi, kültürel ve diplomatik ilişkileri derinleştirmeyi amaçlamaktadır. TİKA'nın Cezayir'deki faaliyetleri, eğitim, sağlık, kültürel mirasın korunması, tarımsal kalkınma ve altyapının iyileştirilmesi gibi çeşitli alanlarda yoğunlaşmıştır. Bu projeler, Cezayir'in sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasına katkı sağlamakta ve Türkiye-Cezayir iş birliğini pekiştirmektedir (TİKA, t.y).

TİKA, Cezayir'de Osmanlı döneminden miras kalan kültürel ve tarihî eserlerin korunmasına yönelik restorasyon projeleri gerçekleştirmektedir. Bu çerçevede, cami, medrese ve hamam gibi tarihi yapılar restore edilerek, kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılması sağlanmaktadır. TİKA'nın bu alandaki faaliyetleri, yalnızca tarihi yapıları onarmakla kalmayıp aynı zamanda kültürel turizmi canlandırarak yerel ekonomiye de katkı sunmayı hedeflemektedir. Örneğin, TİKA'nın Cezayir'deki Osmanlı dönemine ait tarihi eserlerin restorasyonu projesi, hem Türkiye-Cezayir dostluğunu güçlendirmekte hem de iki ülke arasındaki kültürel bağları pekiştirmektedir (Sezer, 2024).

Cezayir'in tarımsal üretim kapasitesini artırmak amacıyla TİKA tarafından çeşitli tarımsal kalkınma projeleri yürütülmektedir. Bu projeler arasında modern tarım tekniklerinin yaygınlaştırılması, çiftçilere yönelik eğitim programlarının düzenlenmesi ve tarımsal üretimde verimliliği artırmaya yönelik destekler öne çıkmaktadır. Özellikle kırsal bölgelerde yürütülen projeler, yerel halkın gelir düzeyini artırmayı ve gıda güvenliğini sağlamayı hedeflemektedir. TİKA'nın tarımsal kalkınma alanındaki faaliyetleri, Cezayir'in sürdürülebilir tarım politikalarına uyumlu olarak yerel ihtiyaçlara yönelik çözümler sunmaktadır (Bouacha, 2018).

TİKA, Cezayir'deki altyapı projelerine katkı sağlamaktadır. Özellikle kırsal bölgelerde su kaynaklarının sınırlı olduğu yerlerde su kuyuları açma projeleri, halkın temiz suya erişimini kolaylaştırmaktadır. Ayrıca, elektrik altyapısının yetersiz olduğu bölgelerde güneş enerjisi sistemleri

kurulmakta, bu da enerjiye erişimi artırarak yaşam standartlarını iyileştirmektedir. TİKA, çevresel sürdürülebilirliği gözeterek sürdürülebilir kalkınma hedeflerine uygun projeler yürütmektedir. Ayrıca, kadınların ekonomik bağımsızlığını artırmak için girişimcilik eğitimleri ve gençlerin sosyal becerilerini geliştirmek için spor ve kültürel etkinlikler düzenleyerek sosyo-ekonomik katılımı desteklemektedir. Bu projeler, toplumsal refahı güçlendirmeyi amaçlamaktadır (Sezer, 2024).

Türkiye ve Cezayir, tarihsel süreç içerisinde köklü kültürel bağlara sahip iki ülkedir. Bu bağları kurumsal düzeyde geliştirmek amacıyla iki ülke arasında çeşitli kültürel iş birliği anlaşmaları imzalanmıştır. İlk olarak 6 Nisan 1967 tarihinde imzalanan Kültürel İşbirliği Anlaşması, Türkiye-Cezayir kültürel ilişkilerinin temelini oluşturmuştur. Daha sonra 16 Mayıs 2022'de Ankara'da düzenlenen Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi toplantısında, iki ülkede karşılıklı kültür merkezleri açılmasına yönelik bir anlaşmaya varılmıştır. Bu anlaşma, Türkiye-Cezayir ilişkilerinde kültürel etkileşimin artırılması yönünde önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir (Bouacha, 2018).

Son olarak, 21 Kasım 2023 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirilen Yüksek Düzeyli İşbirliği Konseyi İkinci Toplantısı'nda kültürel alanda önemli anlaşmalar imzalanmıştır. Bunlar arasında, "Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti Yükseköğretim ve Bilimsel Araştırmalar Bakanlığı Arasında Yükseköğretim Bursları Alanında İşbirliği Protokolü", "Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Milli Kütüphanesi ile Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti Kültür ve Sanat Bakanlığı Cezayir Milli Kütüphanesi Arasında Mutabakat Zaptı" ve "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Sinematografik Ortak Yapıma Dair Anlaşma" yer almaktadır. Bu anlaşmalar, Türkiye ve Cezayir arasındaki kültürel işbirliğini derinleştirmekte ve ortak kültürel mirasın korunmasına katkı sağlamaktadır. TİKA'nın Cezayir'deki projeleri, Türkiye'nin kalkınma diplomasisi çerçevesinde Cezayir'in sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmasına yönelik önemli katkılar sunmaktadır. Eğitim, sağlık, kültürel mirasın korunması ve kırsal kalkınma gibi alanlarda yürütülen projeler, iki ülke arasındaki tarihi ve kültürel bağların güçlendirilmesine katkı sağlamakta, aynı zamanda Cezayir'in sosyal ve ekonomik kalkınmasını desteklemektedir. Bu projeler, Türkiye'nin 'kazan-kazan' anlayışına dayalı kalkınma işbirliği politikasının somut birer örneğidir.

7. Eğitim ve Akademik İşbirliği: Kurumsal ve İnsan Kaynakları Boyutu

Son yıllarda Türkiye, uluslararası öğrenciler için popüler bir hedef hâline gelmiş ve dünyanın dört bir yanından giderek artan sayıda insanı kendine çekmiştir. Hâlihazırda yaklaşık 48 bin olan yabancı öğrenci sayısının 100 bine çıkarılması hedeflenmekte, bu amaçla devlet bütçesinden 96 milyon dolarlık burs programı ayrılmaktadır. Türkiye, 4,5 milyonluk küresel öğrenci hareketliliği içinde %1,5'lik paya sahiptir. 1992 yılında başlatılan Büyük Öğrenci Projesi sayesinde, Türkiye'deki uluslararası öğrenci sayısı birkaç binlerden kısa sürede on binler seviyesine çıkmış ve 50 bini aşmıştır. Bu gelişmeler, Türkiye'nin eğitim diplomasisi alanında artan cazibesini ve kapasitesini ortaya koymaktadır. (Algerie Presse Service, 2022 a).

Türkiye ile Cezayir arasındaki tarihsel, kültürel ve diplomatik bağlar, eğitim alanında kurulan iş birliklerinin sağlam bir zeminde gelişmesine olanak tanımaktadır. Osmanlı İmparatorluğu dönemine uzanan ortak geçmiş, iki ülke arasında yalnızca tarihsel bir yakınlık oluşturmakla kalmamış, aynı

zamanda karşılıklı güvenin gelişmesini de desteklemiştir. Bu tarihsel miras, 1962’de Cezayir’in bağımsızlığını kazanmasının ardından daha da anlam kazanmış; özellikle 2000’li yıllarda Türkiye’nin ‘Afrika Açılımı’ politikasıyla birlikte eğitim alanındaki ortaklıklar stratejik bir boyut kazanmıştır (Algerie Presse Service, 2022a).

Türkiye, Afrika kıtasına yönelik bütüncül kalkınma vizyonu çerçevesinde, yalnızca ekonomik ve diplomatik değil, aynı zamanda insan kaynağı temelli iş birliklerini de ön plana çıkarmıştır. Bu stratejinin Cezayir boyutu özellikle eğitim alanında öne çıkmaktadır. Türkiye, yumuşak güç unsurlarını kullanarak Afrika ülkeleriyle kalıcı bağlar kurmayı hedeflerken, Cezayir ile yürütülen eğitim iş birlikleri bu vizyonun somut bir yansımasıdır. Bu çerçevede, Türkiye Bursları Programı gibi kapsayıcı burs ve değişim fırsatları, Cezayirli öğrencilere lisans, yüksek lisans ve doktora düzeylerinde Türkiye’de eğitim alma imkânı sunmaktadır. Dolayısıyla bu programlar, yalnızca Türkiye’nin küresel eğitimde cazibe merkezi olma hedefini desteklemekle kalmamakta, aynı zamanda Türkiye-Cezayir ilişkilerinin kültürel ve toplumsal boyutunu da güçlendirmektedir (Algeriainvest, 2024).

Türkiye’de eğitim gören Cezayirli öğrencilerin sayısında son yıllarda gözlemlenen artış, bu stratejinin başarısını göstermektedir. YÖK verilerine göre, 2020-2021 eğitim-öğretim döneminde Türkiye’de öğrenim gören 1.095 Cezayirli öğrenci, iki ülke arasındaki akademik yakınlaşmanın en somut göstergelerinden biridir. Bu öğrencilerin yaklaşık %44,7’sinin kadın olması, Türkiye’nin sunduğu kapsayıcı ve eşitlikçi eğitim imkânlarının da Cezayir toplumu nezdinde olumlu bir karşılık bulduğunu göstermektedir (Bouacha, 2018).

Eğitim ortaklığını destekleyen diğer önemli araçlar ise Mevlâna Değişim Programı, Erasmus+, ve üniversiteler arası ikili iş birliği protokolleridir. Bu programlar sayesinde öğrenci hareketliliği değil, aynı zamanda akademisyen değişimi ve ortak bilimsel araştırma projeleri de gerçekleştirilmektedir. Özellikle sürdürülebilir kalkınma, yenilenebilir enerji, tarım ve sağlık gibi stratejik alanlarda yürütülen projeler hem Türkiye hem de Cezayir’in bilgi ekonomisine geçiş süreçlerini hızlandırmaktadır. Türkiye’nin güçlü eğitim altyapısı, uluslararası tanınırlığı artan üniversiteleri ve uygun maliyetli yükseköğrenim imkânları, Cezayirli öğrenciler açısından cazip bir tercih ortamı yaratmaktadır. Ayrıca Arapça ve Fransızca gibi dillerde destek sağlayan programların bulunması, öğrencilerin adaptasyon sürecini kolaylaştırmakta, akademik başarılarını artırmaktadır. Tüm bu unsurlar, Türkiye’nin “bilgi temelli ortaklık” modelini başarılı bir şekilde uyguladığını ortaya koymaktadır (Algeriainvest, 2024).

Sonuç olarak, Türkiye ile Cezayir arasındaki eğitim ortaklıkları, yalnızca iki ülke arasında bilgi paylaşımını ve akademik kapasiteyi artırmakla kalmamakta, aynı zamanda uzun vadeli diplomatik, ekonomik ve kültürel bağların güçlenmesini de mümkün kılmaktadır. Bu iş birliklerinin önümüzdeki dönemde dijital eğitim, ortak yüksek lisans programları ve hibrit araştırma merkezleri gibi yenilikçi modellerle çeşitlendirilmesi, iki ülke gençliği arasında karşılıklı anlayışı derinleştirecek ve bölgesel istikrara da olumlu katkılar sağlayacaktır. Türkiye, bu süreçte hem donanımlı eğitim altyapısıyla hem de küresel vizyonuyla Cezayir için güvenilir ve stratejik bir ortak olmaya devam etmektedir.

Sonuç

21. yüzyılda Türkiye ile Cezayir arasındaki ilişkiler, ekonomik ve stratejik ihtiyaçlar doğrultusunda şekillenirken, yeni yüzyılda bunun ötesine geçerek tarihsel mirasa, karşılıklı güvene ve çok boyutlu iş birliğine dayalı bir ortaklık modeline evrilmiştir. Çalışmanın bulguları göstermektedir ki iki ülke, hem bölgesel barış ve istikrarın desteklenmesi hem de küresel düzeyde ortak çıkarların korunması yönünde tamamlayıcı stratejiler izlemektedir. Türkiye'nin Afrika açılımı politikası ve Cezayir'in kıtadaki diplomatik ağı, ekonomik kalkınma ve güvenlik iş birliği alanlarında güçlü sinerjiler yaratmıştır.

Ekonomik iş birliği, özellikle çelik, tekstil ve inşaat sektörleri üzerinden somut yatırımlarla kurumsallaşmış; Tosyalı Algerie ve Taypa gibi örnekler, yerel ekonomiye katkı sağlayan ve bölgesel kalkınmayı destekleyen modeller üretmiştir. Enerji sektöründeki LNG ve petrokimya ortaklıkları, iki ülkenin uzun vadeli stratejik önceliklerini örtüştürmüş, Türkiye'nin enerji arz güvenliğini güçlendirmiştir. Kültürel diplomasi faaliyetleri ve TİKA'nın yürüttüğü projeler, ortak tarihsel ve kültürel mirası yaşatarak halklar arasında köprüler kurmuş, iki ülke toplumlarının birbirine bakışında olumlu bir dönüşüm sağlamıştır. Eğitim ve akademik iş birlikleri ise yalnızca bireysel düzeyde kariyer fırsatları yaratmakla kalmayıp, kurumsal kapasiteyi artırarak uzun vadeli diplomatik yakınlaşmanın temelini oluşturmuştur. Bu bağlamda Türkiye-Cezayir ilişkileri, yalnızca ikili düzeyde değil, Afrika-Akdeniz ekseninde barış, kalkınma ve güvenlik odaklı bir model ortaklık olarak değerlendirilebilecek olgunluğa ulaşmıştır.

Türkiye-Cezayir ilişkilerinde tarihsel miras ve kültürel yakınlık, ekonomik ve stratejik iş birliği için güçlü bir zemin oluşturmaktadır. Bu mirasın doğru yönetilmesi, ilişkilerin sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahiptir. Türkiye'nin Afrika açılım politikası ile Cezayir'in bölgesel diplomatik etkinliği birbirini tamamlayan stratejiler olarak sahada karşılık bulmakta, böylelikle iki ülke yalnızca ikili düzeyde değil, aynı zamanda bölgesel barış ve istikrarın tesisi açısından da ortak bir vizyon geliştirmektedir. Ekonomik alanda çelik, tekstil ve enerji sektörlerinde ortaya çıkan ortaklıklar, Cezayir'in ekonomik çeşitlenme hedeflerine katkı sağlarken Türkiye'nin küresel pazarlarda rekabet gücünü de pekiştirmektedir. Bu iş birliğinin daha da derinleştirilmesi için tarım teknolojileri, dijital ekonomi ve yenilenebilir enerji gibi yeni alanlarda ortak girişimlerin geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, yatırımların sürdürülebilirliği açısından ortak izleme komisyonları gibi kurumsal mekanizmaların hayata geçirilmesi, ilişkilerin kurumsallaşmasına katkıda bulunacaktır. Kültürel alanda ise TİKA'nın miras odaklı faaliyetleri, yalnızca devletlerarası ilişkileri güçlendirmekle kalmayıp toplumlar arası anlayışı da derinleştirmektedir. Bu çabaların kırsal bölgelere yayılması ve yerel halkın doğrudan katılımının sağlanması, kültürel diplomasının kapsayıcılığını artıracaktır. Benzer şekilde, eğitim alanında geliştirilen iş birlikleri yalnızca beşerî sermayeyi güçlendiren bir unsur değil, aynı zamanda uzun vadeli diplomatik yumuşak gücün inşasında stratejik bir araç niteliği taşımaktadır. Bu bağlamda ortak araştırma merkezleri kurulması, yüksek lisans ve doktora düzeyinde ortak programların tasarlanması ve hibrit eğitim modellerinin geliştirilmesi, eğitim diplomasisinin kurumsallaşmasına katkı sunabilir.

Son olarak, kadınların ve gençlerin ekonomik ve sosyal yaşama daha etkin katılımını teşvik eden projeler, Türkiye-Cezayir ortaklığının kalkınma boyutunu zenginleştirecektir. İki ülke arasındaki başarı hikâyelerinin medya ve kamu diplomasisi aracılığıyla görünür kılınması ise kamuoyunda olumlu algının

pekişmesine hizmet edecek; bu durum, karşılıklı güvenin artmasına ve iş birliği alanlarının genişlemesine katkı sağlayacaktır. Böylelikle Türkiye-Cezayir modeli, “kazan-kazan” temelli dış politika anlayışının sahada başarılı bir örneği olarak öne çıkmaya devam edecektir.

Yazarların Katkı Düzeyleri: A.A. % 100

Etik Kurul Onayı: Etik kurul onayı gerektiren bir çalışma değildir.

Finansal Destek: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Çalışmada herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Author Contributions: A.A. 100 %

Ethics Committee Approval: This study does not require ethics committee approval.

Financial Support: The study did not receive financial support.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest in the study

Kaynakça

Ahmaid, A. (2025). Algeria’s strategic shift: Leveraging strengthened ties with Turkey to break free from French influence. *Uluslararası Eşitlik Politikası Dergisi*, 5(1), 101-124. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/uepd/issue/93267/1730887>

Algeriainvest. (2024, May 9). Algérie - Turquie: une coopération en plein essor. <https://www.algeriainvest.com/AlgeriaIC/public/premium-news/algerie-turquie-une-cooperation-en-plein-essor>.

Algerie Presse Service. (2022, Octobre 11). Algérie-Turquie: signature d’un accord de jumelage entre neuf universités algériennes et l’Université d’Istanbul. <https://www.aps.dz/sante-science-technologie/146345-algerie-turquie-signature-d-un-accord-de-jumelage-entre-neuf-universites-algeriennes-et-l-universite-d-istanbul>.

Algerie360. (2024, Mai 9). Renforcement de la coopération énergétique entre l’Algérie et la Turquie. <https://www.algerie360.com/renforcement-de-la-cooperation-energetique-entre-lalgerie-et-la-turquie/>.

Belhaj, Mourad. (2021, Juillet 7). La Turquie vue d’Alger: un partenariat inscrit dans la durée <https://www.aa.com.tr/fr/afrique/la-turquie-vue-d-alger-un-partenariat-inscrit-dans-la-duree/2296365>.

Bouacha, O. (2018). 2002 sonrası Türkiye-Cezayir ilişkileri (Tez No. 525494) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü] YÖK Ulusal Tez Merkezi.

Chena, S. (2012). L’Algérie: de la puissance idéologique à l’hégémonie sécuritaire. In M. Mokhefi & A. Antil (Eds.), *Le Maghreb et son sud: vers des liens renouvelés* (pp. 19–40). CNRS Éditions.

Davutoğlu, A. (2001). *Stratejik derinlik: Türkiye’nin uluslararası konumu*. Küre Yayınları.

- Fidan, H., & Nurdun, R. (2008). Turkey's role in the global development assistance community: The case of the Turkish International Cooperation and Development Agency. *Journal of Southern Europe and the Balkans*, 10(1), 93–111. <https://doi.org/10.1080/14613190801895888>
- Kavas. A. (2018, Mayıs 16). Batı Sahra sorunu ve Afrika'nın güvenliği. <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/bati-sahra-sorunu-ve-afrikanin-guvenligi/1147826>.
- Masoudi, R., & Ben Hmoudi, S. (2021). Elşaraka Elcazayiriya- Eltürkiya Fi Macal Sinaa Elnasij: Dirasati Tayal Halatı Elmücamaı Elcazayiri Eltürki Lılınasic. *Eldirasat Eliktisadiya*, 15 (3), 479–495.
- Muslim, M. (2018, February 28). Erdogan célèbre son anniversaire et son épouse ouvre le Mosquée Ketchaoua et un orphelinat. *Echorouk*, p. 3.
- Sezer, B. (2024, August 07). TİKA supports vocational training in Algeria. <https://tika.gov.tr/en/tika-supports-vocational-training-in-algeria/>.
- Sonalgaz. (2020). Forum Algéro-Turc dédié a l'énergie et à sa distribution. <https://www.sonalgaz.dz/fr/3619/forum-algero-turc-dedie-a-lenergie-et-a-sa-distribution>.
- Tayal. (2024). Tayal-Taypa. <https://www.taypa.com.tr/kurumsal/grup-sirketleri/yurt-disi/tayal/>
- T.C. Ekonomi Bakanlığı. (2017). *Yurt dışı müteahhitlik ve teknik müşavirlik hizmetleri raporu*. Ekonomi Bakanlığı.
- TİKA. (t.y). Algeria-Algiers Program Coordination Office. <https://tika.gov.tr/en/office/algeria-algiers-program-coordination-office/>.
- World Bank. (2023). *World Development Indicators*. World Bank. <https://databank.worldbank.org>.
- Zenati, Par Hassen (2020). La Turquie prend pied en Algérie. <https://www.bilaterals.org/?la-turquie-prend-pied-en-alge%CC%81rie>.